

І. Б. Лапцёнак

**ФУНКЦЫЯНАЛЬНАЯ АДМЕТНАСЦЬ МАСТАЦКАГА ПЕРАКЛАДУ
ЯК З’ЯВЫ НАЦЫЯНАЛЬнай ЛІТАРАТУРЫ
Ў «ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЕ ЛІТАРАТУРЫ» МАКСІМА ГАРЭЦКАГА**

Статья посвящена рассмотрению издания «Гісторыя беларускае літаратуры» М. Горецкого в контексте выявления исследовательской позиции ее автора как переводоведа. Путем анализа рецепции произведения национальной и зарубежной литературы установлено, что художественный перевод в исследовании представлен как явление национальной литературы, важное средство взаимовлияния и взаимообогащения литератур, которое нашло отражение в освоении и интерпретации содержания, сюжетных особенностей произведений, в развитии литературных жанров. В рассмотрении М. Горетским переводных произведений проявились черты компаративистского подхода.

На сучасным этапе даследаванні па гісторыі беларускай літаратуры ўвасоблены ў значнай колькасці манаграфій, падручнікаў, вучэбных дапаможнікаў. Большасць з іх прысвечаны вывучэнню пэўнай эпохі або перыяду – «Гісторыя беларускай літаратуры: старажытны перыяд» (1988) пад агульнай рэдакцыяй М. Лазарука і А. Семяновіча, «Гісторыя беларускай літаратуры XI–XIX стагоддзяў» (2006–2007) пад навуковай рэдакцыяй

В. Чамярыцкага, «Гісторыя беларускай літаратуры 30–40-х гг. XIX ст.» (2001) М. Хаўстовіча, «Гісторыя беларускай літаратуры другой паловы XIX стагоддзя: асобы і творчыя лёсы» (2018) І. Запрудскага, «Гісторыя беларускай літаратуры: дакастрычніцкі перыяд» (1989) А. Лойкі, «Гісторыя беларускай літаратуры (пачатак XX стагоддзя)» (2002) А. Астрадава, «Гісторыя беларускай літаратуры XX ст. (20–50 гады)» (2000) пад агульнай рэдакцыяй М. Лазарука і А. Семяновіча, «Беларуская літаратура і свет: ад эпохі рамантызму да нашых дзён» (2006) П. Васючэнкі, Л. Баршчэўскага, М. Тычыны, «Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя» (1999–2014; аўтарскі калектыў Інстытута літаратуразнаўства імя Я. Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) і інш.

Ля вытокаў шырокай літаратуразнаўчай практыкі, якая рэалізуецца з другой паловы XX стагоддзя да нашага часу, знаходзіцца даследаванне, што ўбачыла свет 100 гадоў назад, – «Гісторыя беларускае літаратуры» М. Гарэцкага, першая ў Беларусі праца, якая заклала падмурак беларускага літаратуразнаўства і на сістэмнай аснове адлюстравала развіццё літаратурнага працэсу ад зараджэння да сучаснасці. На працягу 1920–1926 гг. кніга выйшла ў некалькіх выданнях у Вільні (першае–трэцяе), Маскве–Ленінградзе (трэцяе), Мінску (чацвёртае), што сведчыць «аб яе вялікай запатрабаванасці, аб высокай грамадскай ацэнцы гэтай працы і фундаментальнасці гісторыка-тэарэтычных падыходаў і выноў аўтара» [1, с. 119].

Аналіз «Гісторыі беларускае літаратуры», праведзены сучаснымі даследчыкамі, паказаў значнасць яго ролі ў распрацоўцы метадалогіі беларускага літаратуразнаўства, дзякуючы прымяненню якой ён змог «навукова і гістарычна аб’ектыўна выкласці этапы беларускага літаратурнага працэсу ад старажытнасці да пачатку XX ст.» [1, с. 122], засведчыў «канцэптуальныя маштабы мыслення вучонага» [2, с. 33]. Акрамя таго, «Гісторыя беларускае літаратуры» «была не толькі першай, змястоўна багатай старонкай беларускага літаратуразнаўства, але і на працягу многіх гадоў з’яўлялася адзіным падручнікам для школ і навучальных устаноў Беларусі» [3, с. 333].

Дадзенае выданне раскрыла адметныя грані таленту М. Гарэцкага, найярчэйшай постаці ў гісторыі беларускай культуры, прычым не толькі як даследчыка нацыянальнай літаратуры, але і перакладазнаўца.

Сёння нам больш вядома яго перакладчыцкая дзейнасць, разнастайная паводле тэматыкі, храналагічных межаў і жанравай спецыфікі. М. Гарэцкі адзін з першых падключыўся да мастацкага перакладу прозы, якую пазней пачалі ўзнаўляць прадстаўнікі прафесійнага перакладу. У 20-я гг. XX ст. ім былі перакладзены папулярныя ў грамадстве творы, што з’яўляліся, па сутнасці, культавымі творамі-бестселерамі часу, – «Камісары» і «Тыдзень» Ю. Лібядзінскага, «Разгром» А. Фадзеева, «Канавалаў», «Чалкаш» і «Зброднік» М. Горкага. У 1918–1919 гг. з мэтай папулярызацыі культуры роднага краю, пашырэння чытацкага адраса нацыянальнай літаратуры пісьменнік узнавіў на рускай мове шэраг сваіх апавяданняў, распачаўшы традыцыю аўтаперакладу ў Беларусі, – «Легенда о богатыре» («Асілак»), «Сука магната» («Панская сучка»), «Щемит сердце» («Знібее сэрца»), «За что?» («За што?»), «Монашенка» («Чарнічка»), працягам якой стала напісанне ў 1930-я гг.

аўтаперакладу рамана «Віленскія камунары» («Виленские воспоминания»). У 1928 г. М. Гарэцкі быў уключаны ў групу перакладчыкаў, створаную для падрыхтоўкі выдання беларускамоўнага Збору твораў У. І. Леніна ў 12 тамах, і займаўся перакладам трэцяга тома, у якім былі змешчаны артыкулы аб нацыянальным вызначэнні народа, жыцці вёскі і рэформах на зямлі. Наватарства М. Гарэцкага-перакладчыка ў значнай ступені выявілася ў пашырэнні жанрава-тэматычных межаў перакладу: стварэнне ўзораў прыгодніцкай літаратуры (аповесць А. Арсеньева «У нетрах Усурыйскага краю»), твораў для навучання (пераклад «Слова пра паход Ігара»), песеннага матэрыялу (рамансы на словы М. Кукальніка, А. Фета і А. Пляшчэева) і інш.

Узнаўленні мастацкіх твораў, выкананыя М. Гарэцкім, сведчаць аб шматфункцыянальнасці ролі перакладу ў яго творчай дзейнасці. У той жа час постаць М. Гарэцкага як перакладазнаўца застаецца маладаследаванай. Значныя перспектывы ў яе вывучэнні (з улікам сістэмнага падыходу аўтара да аналізу літаратурнага працэсу і наяўнасці вопыту літаратурна-творчай дзейнасці) адкрывае «Гісторыя беларускае літаратуры».

Зварот М. Гарэцкага да мастацкага перакладу пачынаецца з разгляду фальклорных вытокаў. Адзначаючы адметнасць казачных матываў, даследчык заўважае: «Ня мала казачных мотываў увайшло ў нашы летапісы-хронікі ў XVI–XVII вякох, а тож і раней і пазней, у нашы казкі маглі трапіць мотывы з перакладаных тады на нашу мову духоўных і свецкіх повесцяў з багатым казачным зместам» [4, с. 20]. Засваенне замежнага досведу было адзначана М. Гарэцкім і пры разглядзе народнай драмы (батлейкі): «Змест для батлечных інтэрмедый, якія развіваліся потым у самастойную комедыю, комедыянты бралі з хадзячых апавяданняў-жартаў, смяхотных гісторый (фацэцый) міжнароднага пахаджэння з пераводам іх на наш народны грунт» [4, с. 40].

Асобным прадметам разгляду стала перакладная літаратура X–XI ст. Даследчык адзначыў, што яна падрыхтавала «грунт для развіцця самастойнага пісьменства», дала «гатовую кніжную мову і літаратурныя ўзоры» [4, с. 46].

Аналізуючы перадумовы ўзнікнення «залатога веку» старой беларускай літаратуры (XV–XVI ст.), М. Гарэцкі паказаў ролю мастацкага перакладу як адметнага элемента культурнага ўзаемадзеяння, што аказаў уплыў на фарміраванне нацыянальнай літаратуры. Ён адзначыў: «Культурныя заходня-эўропэйскія ўплывы ішлі да нас то цераз пана-фэўдала, што вучыўся ў вышэйшай заходня-эўропэйскай школе, то цераз купца, што ў сувязі з развіццём у краі гандлёвага капіталізму ездзіў у Нямеччыну па сваіх гандлёвых справах, то нават цераз таго шляхціца, што мог пабачыць Эўропу, паехаўшы ў падарож з сваім панам, пры двары якога служыў. Яны ішлі да нас то ў некаторых новых, шырэйшых поглядах на жыццё, то ў некаторых веравызнальных настроях, то ў некаторых новых перакладах на беларускую мову рэлігійных і свецкіх повесцяў, то ў чым іншым» [4, с. 53].

Характарызуючы адметнасць мастацкага твора, М. Гарэцкі імкнуўся да адлюстравання гісторыі яго функцыянавання, вызначэння магчымых крыніц узнаўлення. Напрыклад, падчас выяўлення своеасаблівасці беларускіх перакладаў рэлігійных і свецкіх твораў у XV–XVI ст. даследчык адзначыў,

што «Повесць аб жыцці Аляксея чалавека божага» была ўзята з лацінскай мовы і чэшскіх рукапісаў XIV–XV ст., «Повесць аб трох каралёх» змяшчала «многа цікаўных легендарных, космографічных і географічных ведамасцяў, узятых аўтарам з розных крыніц», «перакладзена з лацінскае мовы з рознымі зменамі і пераробкамі арыгіналу» [4, с. 61]. Праз «Сказаніе а Сівілле прарочыці» ён паказаў пашырэнне твора з сярэдніх вякоў да перакладу з чэшскай на беларускую мову, вызначыў шлях «Кнігі а Таудале рыцарі» з Ірландыі цераз заходне-еўрапейскія сярэдневяковыя літаратуры да славянскіх народаў. М. Гарэцкі адзначыў, што аповесць «Александрыя» выканана на аснове розных арыгіналаў – «лацінскага, сербскага, польскага, славяна-рускага» [4, с. 63], і выказаў меркаванне, што ў выніку значнага пашырэння твор мог трапіць праз перадачу і інтэрпрэтацыю сюжэтаў у беларускую вусную народную творчасць.

Сярод твораў рыцарскай літаратуры М. Гарэцкі адзначыў пераклады такіх твораў, як «Повесть о славном рыцери Трычане» («перакладзеная з сербскае мовы і дашоўшая ў спіску XVI-га веку») і «Повесть о Баве», якая прыйшла «к нам ад сэрбаў, сэрбы ўзялі яго ад італійцаў, а італійцы ў сваёй пераробцы карысталіся французскімі і ангельскімі крыніцамі» [4, с. 64–65].

Даследчык звярнуў асаблівую ўвагу на тое, што з XVI стагоддзя пачалі перакладаць «на нашу мову сваю набажэнскую літаратуру і жыўшыя ў Вял. Кн. Літоўскім татары-магомэтане, пішучы яе, аднак, арабскімі літарамі» [4, с. 62]. У якасці прыкладу пісьменнік прыводзіць «Ай Кітаб». М. Гарэцкі лічыў гэтае выданне асабліва каштоўным, бо, на яго думку, «арабскі альфавіт лепей перадаў асаблівасці нашае мовы, чымся кірыліца (асобныя значкі для гукаў дз, ць і інш.)» [4, с. 62].

Акрамя твораў мастацкай літаратуры, М. Гарэцкі зрабіў аналіз распаўсюджвання перакладаў твораў іншых відаў літаратуры, сярод якіх варажбінныя кнігі («Загадкі цара Давыда», або «Лапатачнік»), кнігі алхімічнага і медыцынскага дыскурсу («Тайна тайных»), па астралогіі («Шастакрыл») і інш.

На думку М. Гарэцкага, пераклад як твораў мастацкай літаратуры, так і твораў іншых відаў літаратуры выконваў важную ролю ў развіцці беларускай культуры і літаратуры: «Уся гэтая літаратура выяўляе разумовыя патрэбы інтэлігенцыі таго часу і паказвае, на якім грунце магла развівацца наша самастойная літаратура таго часу» [4, с. 65].

Сярод разгляду персанальных аўтарскіх мадэляў значнае месца ў «Гісторыі беларускае літаратуры» прысвечана перакладчыцкай постаці Ф. Скарыны. Менавіта дзякуючы гэтаму выданню «спадчына Скарыны канчаткова ўвайшла ў школьныя ды ўніверсітэцкія курсы па гісторыі роднай літаратуры» [4, с. 10]. М. Гарэцкі адзначаў, што значэнне выдання кніг Святога Пісання, здзейсненага беларускім першадрукаром, заключалася найперш у яго адметнай сацыяльнай функцыі. Даследчык акрэсліў пазіцыю Ф. Скарыны, які разглядаў Біблію як асноўную крыніцу ведаў як у адукацыі, так і ў маральным выхаванні чалавека, а таксама яго адметную «філасофію», грамадзянскія і ідэалагічныя погляды.

У першую чаргу ён вылучаў асветніцкую ролю скарынавых перакладаў: «Маючы шырокі светагляд і высокую адукацыю, добра пазнаўшы заходня-эўропэйскае жыццё і набраўшыся новых ідэй, якія разліваліся цяпер у гэтым жыцці шырокімі хвалямі, Скарына наперш дае належнае значэнне асвеце» [4, с. 67]. На яго думку, іх значнасць выяўлялася ў «практычна-асветнай карысці» – павышэнне агульна-культурнага ўзроўню і індывідуальна-творчае развіццё асобы, незалежна ад яе ўзросту, матэрыяльнага дастатку, асаблівасцей станаўлення: «Вось для таго-та, кажа ён: “... для посполітаго добраго і размножэння мудрості, уменія, опатреності, разуму і науки прыложілі есм працу – выложілі кнігу сію на рускій язык”. Бо кнігі, на яго пагляд: “пожитэчны суть всякому человеку, мудрому і безумному, богатому і вбогому, младому і старому, наболей тым, оні же хотят іметі добрыя обычае і познати мудрость і науку”» [4, с. 68]. Такім чынам М. Гарэцкі паказаў, што, згодна з меркаваннем Ф. Скарыны, біблейская мудрасць праяўляецца не толькі для абраных і дасведчаных, але і для ўсіх людзей.

Даследчык прывёў прыклады з перакладу Бібліі па кожнай з сямі «вызволёных» (адцягнёных) навук, вызначаных Ф. Скарынам (граматыка, логіка, рыторыка, музыка, арыфметыка, геаметрыя, астраномія). Сярод прыкладаў твораў, якія ўключалі пазнанні ў галіне прыродазнаўства, ён адзначыў прыпавесці Саламонавы «Размолвеніе о пріроженіи древ і былін, зверей, птіць, гадов і рыб». М. Гарэцкі звяртаў увагу, што асветнік імкнуўся даць у сваіх творах па магчымасці як мага больш пазнанняў з боку гісторыі і геаграфіі, вылучаў іх высокую вартасць. Ён згадваў, што ў кнізе «Юдзіф» Ф. Скарына дае кароткі нарыс «аб Асырыйскім, Мідыйскім і Пэрскім царстве», а «гаворачы аб Ханаанскім і Юдзейскім краі, змяшчае географічнае апісанне» [4, с. 68].

Аналіз падыходу М. Гарэцкага да выяўлення ў скарынавых перакладах звестак з такіх навук, якія, здавалася б, не маюць адносін на мастацкай палітры твораў, дазваляе вызначыць яго адметную даследчую пазіцыю. М. Гарэцкі імкнуўся паказаць універсальны характар кніг Ф. Скарыны і іх запатрабаванасць («гэтым самым, смешным цяпер для нас пералічэннем “навук”, ён вучыў сваіх цёмных чытачоў, якія тады і не маглі мець для наўчання сабе якіх іншых кніг» [4, с. 68]), а таксама падкрэсліваў, што ўсё тое, да чаго мае цікавасць чытач (найбольш распаўсюджаныя выданні), садзейнічае вызначэнню ўзроўню культуры народа, спрыяе развіццю нацыянальнай літаратуры.

Зварот да роднай мовы, на якую Ф. Скарына пераклаў біблейскія кнігі і якой ён тлумачыў свае асноўныя асветніцкія захады, М. Гарэцкі лічыў асабліва важным аспектам скарынавых узнаўленняў: «Усе пісьменныя людзі вучыліся тады зазвычай па рукапісным славянскім псалтыры, і Скарына друкуе Псалтыр у царкоўна-славянскай мове, выкідаючы з яе словы, якіх даўно няма ў жывой народнай мове, і ўводзячы народныя словы, асабліва ў тлумачэннях на палёх, аб чым піша гэтак: “Положілі есм на боцех некоторыі слова для людей простых рускім языком, што которое слово знаменуе”» [4, с. 68]. М. Гарэцкі звярнуў увагу і на пэўныя навацыі з боку

формы ў творах Ф. Скарыны, вызначыў яго як пачынальніка беларускага вершавання, які «першы ў нас даў спробу пісаць вершам, у якім то перакладаў месца з Бібліі, то выкладаў свае ўласныя думкі» [4, с. 69]. Адзначыў ён і наяўнасць рыфм у яго творах і нават прывёў некаторыя прыклады: «славе–похвале», «светіті–чтіті» і інш.

Асабліва М. Гарэцкі падкрэсліваў міжнароднае значэнне дзейнасці Ф. Скарыны: «Праца яго мела, аднак, значэнне ня толькі для свайго краю: кнігі яго пашлі ў Маскоўшчыну, Галіцыю, к паўднёвым славянам, іх перадрукоўвалі і перапісвалі, а яго друкарскую тэхніку бралі сабе за ўзор ня толькі краёвыя пазнейшыя друкарні, але й загранічныя друкары XVI веку» [4, с. 69]. Абагульняючы сказанае пра Ф. Скарыну, даследчык адзначаў, што ўся яго дзейнасць як асветніка, першадрукара, перакладчыка і пісьменніка грунтавалася на патрыятызме, заснаваным на шанаванні традыцый і духоўных каштоўнасцей, на якіх ён быў узгадаваны, пачуцці адданасці роднаму краю: «У духу гуманістычных поглядаў Скарына вучыць людзей быць добрымі, шанаваць людзей, любіць свой родны край, прычым патрыятызм яго зьяўляецца як-бы дакорам фальшываму патрыятызму тагачасных магнатаў, любіўшых сваё гаспадарства толькі для сваіх асабістых карысцяй, а не клапаціўшых аб дабры народу і ня дбаўшых аб развіцці свае народнае культуры» [4, с. 69]. М. Гарэцкі падмацаваў сваю пазіцыю словамі Ф. Скарыны: «”Люді, ікгде зроділіся, – кажа Скарына, – к тому месту велікую ласку імають”. Але – ня толькі самі сабе нарадзіліся на свет, а для “посполітого добраго”, “понеже не только докторове, а люди вченые в ніх разумеюць, но всякій человек простой і посполітый чтучі іх ілі случаючі может поразуметі”, перакладаў і друкаваў ён кнігі ў мове тых народных гушч, з якіх вышаў сам» [4, с. 69].

Падчас аналізу літаратуры беларускай рэфармацыі М. Гарэцкі закрануў перакладчыцкую дзейнасць асветнікаў і рэлігійных дзеячаў Беларусі. Значэнне перакладаў В. Цяпінскага ён бачыў найперш у развіцці культуры пісання на роднай мове, укараненні народнай асновы ў літаратурную мову. У якасці адметнай рысы перакладнога выдання даследчык звярнуў увагу на паралельна змешчаны царкоўна-славянскі тэкст і тэкст перакладу. Ён згадаў таксама перакладчыцкую дзейнасць Л. Карповіча, які перакладаў з грэчаскай мовы, і І. Палаўкі, які ўзнаўляў з грэчаскай і славенскай моў (у якасці прыкладу прыведзена «Гісторыя пра Варлаама і Іасафа»).

Для абазначэння характару творчай дзейнасці па ўзнаўленні твора іншай літаратуры на роднай мове М. Гарэцкі ўжываў у «Гісторыі беларускае літаратуры» як тэрмін «пераклад», так і «пераробка», у залежнасці ад тыпу ўзнаўлення. Апошні тэрмін ён прымяніў, у прыватнасці, пры аналізе паэмы «Энеіда навыварат»: «І наша і ўкраінская “Энеіда” зьяўляюцца вольнаю, у жартаўлівым духу, пераробкаю клясычнае поэмы рымскага паэты Вергілія... Пад відам віргіліеўскіх траянцаў Катлярэўскі апісаў украінскіх казакоў, аўтар-жа нашай “Энеіды навыварат” змяляваў быт заможных смаленскіх сялян. Ад паэмы Віргілія ў нашай “Энеідзе навыварат” застаўся толькі ў агульным выглядзе сюжэт ды некаторыя іменні і назвы, а ўсё іншае

мае наш нацыянальны характар» [4, с. 103]. М. Гарэцкі падкрэсліў, што твор меў гістарычнае значэнне, паколькі «распачаў літаратурнае адраджэнне, пайшоў у народ і пабуджаў думку аб творчасці ў сваім нацыянальным духу» [4, с. 105].

На прыкладзе перакладчыцкай творчасці Я. Чачота, які збіраў і запісваў беларускія народныя песні, а пасля падаваў іх у друк «асобнымі зборнікамі ў пераробках і перакладах на польскую мову» [4, с. 116], М. Гарэцкі паказаў папулярызатарскую функцыю мастацкага перакладу і разам з тым закрануў праблему неперакладальнасці: «...надта захапіўшыся хараством народнае поэзіі і ўбачыўшы, што найлепшы пераклад не можа перадаць у поўнай меры іх арыгінальнага хараства, а таксама і пад уплывам крытыкі, ён стаў друкаваць іх у запісаным выглядзе, без перакладу, а разам з тым пачаў пісаць і ўласныя вершы пабеларуску, пераймаючы народную творчасць» [4, с. 116].

Найбольшую ўвагу ў «Гісторыі беларускае літаратуры» М. Гарэцкі ўдзяліў перакладу паэмы «Пан Тадэвуш» А. Міцкевіча, зробленаму В. Дуніным-Марцінкевічам. Ён апісаў гісторыю стварэння і выдання перакладу, яго мэты і асноўныя матывы. Пісьменнік высока цаніў твор А. Міцкевіча, як і магчымасць знаёмства з ім на роднай мове: «Гэта была ці ня першая спроба нашых новых пісьменнікаў перайсці ад “простай” гутаркі на грунт чыста-літаратурны. І пераклад, як першы ў беларускай літаратуры (другі ёсць зроблены А. Ельскім) і напісаны ў часе нявысокага яе развіцця, можна лічыць ня дрэнным» [4, с. 129]. Звяртаючы ўвагу на наяўнасць у слоўніку перакладу паланізмаў, М. Гарэцкі, тым не менш, высока адзначваў адметнасць перакладу В. Дуніна-Марцінкевіча: «...перакладаючы “Пана Тадэвуша”, ён першы паказаў, што беларуская мова – мала таго, што не цяжкая, не такая няўломная, як прывыклі думаць у часе нашага заняпаду, але што яна – гладкая, гібкая, плавучая, лірычная, багатая на словы і звароты, каторых даволі ёсць, каб выказаць Адама Міцкевіча» [4, с. 130].

З перакладаў XIX – пач. XX ст. М. Гарэцкі згадаў пераклады, зробленыя А. Вярыгам-Дарэўскім («Конрад Валенрод» А. Міцкевіча), А. Абуховічам (творы У. Сыракомлі, М. Лермантава, А. Міцкевіча), М. Косіч (байкі І. Крылова), Ядвігіным III. (апавяданне расійскага пісьменніка У. Гаршына) і інш.

Такім чынам, на старонках выдання «Гісторыі беларускае літаратуры» мастацкі пераклад прадстаўлены як сродак узаемаўплыву і ўзаемадзеяння літаратур, уключэння дасягненняў іншых народаў у сваю нацыянальную культуру. У ім прадстаўлена функцыянальная адметнасць мастацкага перакладу як з’явы нацыянальнай літаратуры. У «Гісторыі беларускае літаратуры» знайшоў увасабленне разгляд як твораў нацыянальнай літаратуры на розных мовах, але і твораў замежнай літаратуры, узноўленых беларускімі пісьменнікамі. У аналізе перакладных твораў праявіліся рысы кампаратывісцкага даследавання. М. Гарэцкі яскрава паказаў уплыў перакладной літаратуры на развіццё нацыянальнай літаратуры, які выявіўся ў засваенні і інтэрпрэтацыі зместу літаратурных твораў, перайманні і развіцці на нацыянальнай глебе літаратурных жанраў, у фарміраванні і ўзбагачэнні літаратурнай мовы.

ЛІТАРАТУРА

1. Мельнікава, З. «Гісторыя беларускае літаратуры» М. Гарэцкага і станаўленне метадалогіі айчыннага літаратуразнаўства / З. Мельнікава // Максім і Гаўрыла Гарэцкія. Жыццё і творчасць (да 125-годдзя з дня нараджэння Максіма Гарэцкага) : матэрыялы XXV Гарэцкіх чытанняў, Мінск, 22 чэрвеня 2017 г. / Дзярж. музей гісторыі беларус. літ., Рэсп. фонд імя братоў Гарэцкіх, Цэнтр даследав. беларус. культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі; рэдкал.: Р. Гарэцкі (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : РІВШ, 2017. – С. 118–125.
2. Тарасева, Т. «Гісторыя беларускае літаратуры» Максіма Гарэцкага як першая спроба станаўлення беларускага тэарэтычнага літаратуразнаўства / Т. Тарасева // Максім і Гаўрыла Гарэцкія. Жыццё і творчасць (да 125-годдзя з дня нараджэння Максіма Гарэцкага) : матэрыялы XXV Гарэцкіх чытанняў, Мінск, 22 чэрвеня 2017 г. / рэдкал.: Р. Гарэцкі (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : РІВШ, 2017. – С. 31–37.
3. Мушынскі, М. Падзвіжнік з Малой Багацькаўкі: жыццёвы і творчы шлях Максіма Гарэцкага / М. Мушынскі ; навук. рэд. А. М. Макарэвіч. – 2-е выд., выпр. і дап. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 543 с.
4. Гарэцкі, М. Гісторыя беларускае літаратуры / М. Гарэцкі. – Выд. 4-е, перароб. – Мінск : ДВБ, 1926.

The article is devoted to the discussion of the publication *History of Belarusian Literature* by Maksim Haretski, in the context of revealing the research position of its author as a translator. We have found out that literary translation in the work mentioned is presented as an important means of mutual influence and mutual enrichment of literatures, which was reflected in the development and interpretation of the content, plot peculiarities of works, as well as the development of literary genres.

Поступила в редакцию 12.01.2021